

C-kurssi syksy 2008

Päivi Kuuppelomäki
2.9.2008

Luennon sisältö

- n Kurssin rakenne
- n C-kielen yleisperiaate
- n Ohjelmointiprosessi

Kurssin rakenne

- n Luennot: ti 10-12, pe 10-12
- n Laskuharjoitukset: to 16-18, pe 12-14, pe 14-16, english speaking group mon 12:00-15:00
- n Harjoitustyö
- n Kurssikoe
- n Kurssikirja:
Möldner: C for java programmers

Luennot

- n Luento 1 – tämä kerta
- n Luento 2 – tyypit, rakenteet, makrot
- n Luento 3 – tekstitiedostot
- n Luento 4 – funktiot
- n Luento 5 – osoittimet
- n Luento 6 – tietueet ja joukot
- n Luento 7 – merkkijonot
- n Luento 8 – taulukot
- n Luento 9 – moduulit ja kirjastot
- n Luennot 10 ja 11 – esimerkkejä ym.
- n Luento 12 – kertausta

Laskuharjoitukset

- n Joka viikko to 16-18, pe 12-14, pe 14-16 alkaen 4.9. (eli jo tällä viikolla!)
- n Tehtävät tulevat kurssin www-sivulle
- n Lisäpisteitä jaossa 10

Kurssin tilanne

- n Ilmoittautuneita >100
- n Tarvitaanko lisää ryhmiä
- n Kuinka moni suomenkielinen on ilmoittautunut englanninkieliseen ryhmään?

Harjoitustyö

- n Aiheet tulevat lokakuun alussa
- n Harjoitustyö palautetaan viimeistään 2. periodin ensimmäisen viikon lopussa
- n Tarvitaanko harjoitustyön tekemiseen erillistä ohjausta?

Kurssikoe

- n To 16.10 16-20 B123 (TARKISTA!)
- n Tehtävätyypit
  - Laskarien kaltaisia
  - Tee ohjelma
  - "Mitä virheitä oheisessa ohjelmassa"
  - Mahdollisesti vielä jotain muitakin muotoja
- n Teemat
  - Osoittimet, tiedostot, taulukot, tietueet, merkkijonot, komentoriviparametrit

Luennon sisältö

- n Kurssin rakenne
- n C-kielen yleisperiaate
- n Ohjelmointiprosessi

C-kielen yleisperiaate:

Ohjelmoija tietää mitä tekee!

- n Kieli ei estä 'hölmyilyä' – ohjelmoija voi kirjoittaa varsin kryptistä koodia, jos haluaa
- n Huolimattomuusvirheiden etsintään kuluu paljon aikaa
- n Ei olioita, jotka piilottavat rakenteita
- n Osoittimet tärkeä osa kielen käyttöä
- n Sopii koneen läheiseen ohjelmointiin, koska tehokas kääntäminen konokielelle osataan
- n Esimerkiksi Linux on ohjelmoitu C:llä

Comparison of C and Java

- u *primitive data types*: character, integer, and real
In C, they are of different sizes,
there is no Unicode 16-bit character set
- u *structured data types*: arrays, structures and unions.
In C, arrays are static
there are no classes
- u *Control structures* are similar
- u *Functions* are similar

Comparison of C and Java

- u Java references are called pointers in C.
- u Java constructs missing in C:
  - packages
  - threads
  - exception handling
  - garbage collection
  - standard Graphical User Interface (GUI)
  - built-in definition of a string
  - standard support for networking
  - support for program safety.

Ohjelmointityyli

- n Pyri kirjoittamaan selkeää koodia ja käytä Java-kursseilla opittua tyyliä
- n Tiiveys ja kryptisyys ei ole itseisarvo ja sillä ei saa lisäpisteitä

```
do {
  if (scanf("%d", &i) != 1 ||
      i == SENTINEL)
    break;
  if (i > maxi)
    maxi = i;
} while (1);
```

```
void show (char *p) {
  char *q;
  printf("[ ");
  for (q=p; *q != '\0'; q++)
    printf("%c ", *q);
  printf("]\n");
}
```

Luennon sisältö

- n Kurssin rakenne
- n C-kielen yleisperiaate
- n Ohjelmointiprosessi

Ohjelmointiprosessi

- n Ohjelman kirjoittaminen
  - sopiva tekstinkäsittelyohjelma tai editor
- n Kääntäminen
  - valitaan oikea kääntäjä
- n Linkitys
  - käännetty ohjelmamoduuli yhdistetään muihin
- n Suorittaminen
  - valmiin ohjelman suorittaminen

Ohjelman kirjoittaminen

- n Käytettävän ohjelman on tuotettava *tavallinen tekstitiedosto*.

```
int main (void)
{
  printf("Hello world \n");
  return 0;
}
```

- n Mahdollisia ohjelmia
  - ue: microemacs – toimii komentotulkin sisällä
  - xemacs: aukeaa omaan ikkunaansa
    - n Muista käynnistää komentotulkista komennolla xemacs & niin ei komentotulkki jää suotta varatuksi
  - Kate, KEdit, KWrite, Nedit: ainakin nämä tarjoilla laitoksen KDE-ympäristössä
- n Näiden ohjelmien käyttöä ei kurssilla opeteta

Kääntäminen

- n Laitoksen Linux ympäristössä on käytössä gcc (myös komento cc toimii)

```
kuuppelo@wrl-130:~$ which gcc
/usr/bin/gcc
kuuppelo@wrl-130:~$ ls -l /usr/bin/gcc
-rwxr-xr-x 2 root root 195844 May 26 02:34 /usr/bin/gcc*
kuuppelo@wrl-130:~$ gcc -dumpversion
4.1.2
```

gcc --help

```
Usage: gcc [options] file...
Options:
  -pass-exit-codes      Exit with highest error code from a phase
  -help                Display this information
  -target-help         Display target specific command line options
  (Use '-v --help' to display command line options of sub-processes)
  -dumpspecs           Display all of the built in spec strings
  -dumpversion         Display the version of the compiler
  -dumpmachine         Display the compiler's target processor
  -print-search-dirs   Display the directories in the compiler's search path
  -print-libgcc-file-name Display the name of the compiler's companion library
  -print-file-name=<lib> Display the full path to library <lib>
  -print-prog-name=<prog> Display the full path to compiler component <prog>
  -print-multi-directory Display the root directory for versions of libgcc
  -print-multi-lib     Display the mapping between command line options and
  multiple library search directories
  -print-multi-os-directory Display the relative path to OS libraries
  -W<a>,<options>      Pass comma-separated <options> on to the assembler
  -Wp,<options>       Pass comma-separated <options> on to the preprocessor
  -Wl,<options>       Pass comma-separated <options> on to the linker
  -Xassembler <arg>  Pass <arg> on to the assembler
  -Xpreprocessor <arg> Pass <arg> on to the preprocessor
  -Xlinker <arg>     Pass <arg> on to the linker
```

gcc -help (jatkuu)

```

-save-temps      Do not delete intermediate files
-pipe           Use pipes rather than intermediate files
-time          Time the execution of each subprocess
-specs=<file>   Override built-in specs with the contents of <file>
-st=<standard>  Assume that the input sources are for <standard>
-B<directory>  Add <directory> to the compiler's search paths
-b<machine>    Run gcc for target <machine>, if installed
-V<version>    Run gcc version number <version>, if installed
-v            Display the programs invoked by the compiler
-###          Like -v but options quoted and commands not executed
-E            Preprocess only; do not compile, assemble or link
-S            Compile only; do not assemble or link
-c            Compile and assemble, but do not link
-o<file>       Place the output into <file>
-x<language>   Specify the language of the following input files
                Permissible languages include: c c++ assembler none
                'none' means revert to the default behavior of
                guessing the language based on the file's extension

Options starting with -g, -f, -m, -O, -W, or -param are automatically
passed on to the various sub-processes invoked by gcc. In order to pass
other options on to these processes the -W<letter>- options must be used.

```

Käännetään

n Käännetään

```
gcc helloworld.c
```

tai

```
gcc -o helloworld \
```

```
helloworld.c
```

n Tässä tehdään

- esiprosessointi

- varsinainen käännös

ja

- linkitys

```
int main (void)
{
    printf("Hello world \n");
    return 0;
}
```

n ja näin syntyi
suoritettava
tiedosto

a.out

tai

helloworld

gcc -v helloworld.c

```

Reading specs from /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/specs
Configured with: ../configure --prefix=/usr --mandir=/usr/share/man --infodir=/usr/share/info --
enable-shared --enable-threads=posix --disable-checking --with-system-zlib --enable__cxa_atexit
--disable-libunwind-exceptions --enable-java-awt=gtk --host=i386-redhat-linux
Thread model: posix
gcc version 3.4.2 20041017 (Red Hat 3.4.2-6.fc3)
/usr/libexec/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/cc1 -quiet -v helloworld.c -quiet -dumpbase helloworld.c -
auxbase helloworld -version -o /tmp/niklnde/cc1k6oOu.s
ignoring nonexistent directory "/usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../i386-redhat-linux/include"
#include "..." search starts here:
#include <...> search starts here:
→ /usr/local/include
→ /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/include
→ /usr/include
End of search list.
GNU C version 3.4.2 20041017 (Red Hat 3.4.2-6.fc3) (i386-redhat-linux)
compiled by GNU C version 3.4.2 20041017 (Red Hat 3.4.2-6.fc3)
GCC heuristics: -param gcc-min-expand=98 -param gcc-min-heapsize=129136
as -V -Oy -o /tmp/niklnde/ccOshIJR.o /tmp/niklnde/cc1k6oOu.s
GNU assembler version 2.15.90.0.3 (i386-redhat-linux) using BFD version 2.15.90.0.3 20040415
/usr/libexec/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/collect2 --eh-frame-hdr -m elf_i386 -dynamic-linker /lib/d-
linux.so.2 /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../i386-redhat-
linux/3.4.2/../../../../i386-redhat-linux/3.4.2/crtbegin.o /usr/lib/gcc/i386-redhat-
linux/3.4.2/../../../../i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../i386-redhat-
linux/3.4.2/../../../../i386-redhat-linux/3.4.2/crtend.o /usr/lib/gcc/i386-redhat-
linux/3.4.2/../../../../i386-redhat-linux/3.4.2/crtend.o /usr/lib/gcc/i386-redhat-

```

gcc -ansi -pedantic -Wall

n Optioilla -Wall ja -pedantic saa kääntäjän
antamaan enemmän varoituksia

n Optio -ansi varmistaa että kääntäjä tekee tulkinnot
standardin mukaan

```
gcc -ansi -pedantic -Wall -o helloworld helloworld.c
```

```
helloworld.c: In function 'main':
helloworld.c:3: warning: implicit declaration of function 'printf'
helloworld.c:3: warning: incompatible implicit declaration of built-in function 'pr
```

```
int main (void)
{
    printf("Hello world \n");
    return 0;
}
```

```
#include <stdio.h>
int main (void)
{
    printf("Hello world \n");
    return 0;
}
```

Ohjelmassa useita moduuleja

n Kukin moduuli, käännösyksikkö,
kirjasto omassa tiedostossaan

n Käännetään erikseen

```
gcc -c main.c
```

n Linkitetään yhteen

```
gcc -o ohjelma main.o eka.o toka.o
```

Ohjelmassa useita moduuleja

```
/* main.c */
#include <stdio.h>
#include "eka.h"
#include "toka.h"
int main (void)
{
    eka(); toka ();
    return 0;
}
```

```
/* eka.c */
#include <stdio.h>
#include "eka.h"
void eka (void)
{
    puts(" eka ");
}
```

```
/* eka.h */
void eka (void);
```

```
/* toka.c */
#include <stdio.h>
#include "toka.h"
void toka (void)
{
    puts(" toka ");
}
```

```
/* toka.h */
void toka (void);
```

```
gcc -c main.c
gcc -c eka.c
gcc -c toka.c
gcc -o ohjelma main.o eka.o toka.o
```

Moduulien kääntäminen – make

- n Käsien pitkien käskyjonojen syöttäminen ei ole järkevää
- n Käytä siis tiedostoa Makefile
- n Suoritettavat komennot ja ohjeet kirjataan säännöiksi tiedostoon
kohde: tarvittavat tiedostot
komento1
komento2
..
komentoy
- n Huomaa, että komennot sisennetään tabulaattorimerkillä – EI välilyönillä!

makefile

```
gcc -c main.c
gcc -c eka.c
gcc -c toka.c
gcc -o ohjelma main.o eka.o toka.o
```

- n Kirjoita tuo makefile vain kerran
- n Käytät sitä useita kertoja

make

```
# makefile
CC = gcc -ansi -pedantic -Wall
ohjelma: main.o eka.o toka.o
$(CC) -o ohjelma main.o eka.o toka.o
eka.o: eka.c eka.h
$(CC) -c eka.c
toka.o: toka.c toka.h
$(CC) -c toka.c
main.o: main.c eka.h toka.h
$(CC) -c main.c
```

make --help

Usage: make [options] [target] ...

Options:

- b, -m Ignored for compatibility.
- C DIRECTORY, --directory=DIRECTORY Change to DIRECTORY before doing anything.
- d Print lots of debugging information.
- debug[=FLAGS] Print various types of debugging information.
- e, --environment-overrides Environment variables override makefiles.
- f FILE, --file=FILE, --makefile=FILE Read FILE as a makefile.
- h, --help Print this message and exit.
- i, --ignore-errors Ignore errors from commands.
- I DIRECTORY, --include-dir=DIRECTORY Search DIRECTORY for included makefiles.
- j [N], --jobs=[N] Allow N jobs at once; infinite jobs with no arg.
- k, --keep-going Keep going when some targets can't be made.
- l [N], --load-average[=N], --max-load[=N] Don't start multiple jobs unless load is below N.

make --help (jatkuu)

- n, --just-print, --dry-run, --recon Don't actually run any commands; just print them.
- o FILE, --old-file=FILE, --assume-old=FILE Consider FILE to be very old and don't remake it.
- p, --print-data-base Print make's internal database.
- q, --question Run no commands; exit status says if up to date.
- r, --no-builtin-rules Disable the built-in implicit rules.
- R, --no-builtin-variables Disable the built-in variable settings.
- s, --silent, --quiet Don't echo commands.
- S, --no-keep-going, --stop Turns off -k.
- t, --touch Touch targets instead of remaking them.
- v, --version Print the version number of make and exit.
- w, --print-directory Print the current directory.
- no-print-directory Turn off -w, even if it was turned on implicitly.
- W FILE, --what-if=FILE, --new-file=FILE, --assume-new=FILE Consider FILE to be infinitely new.
- warn-undefined-variables Warn when an undefined variable is referenced.

Entä käännöksen jälkeen

- n Meillä on suorituskelppoinen ohjelma, mutta toimiiko se?
- n Kokeillaan ja testataan
- n Etsitään virheitä
  - aputulokset
  - koodin lukeminen ja miettiminen
  - virheenjäljittimen (debuggeri) käyttö
- n Analysoidaan testien kattavuutta (ei tällä kurssilla -> Ohjelmistojen testaus)
  - Tällä kurssilla riittää ns. savutestaus (eli ohjelman toiminta vaikuttaa näiden testien jälkeen stabiililta)

Testaus

- n Tavoitteena löytää virheitä
- n Mahdollisimman erilaisia syötteitä
- n Saa automatisoida (esim. skriptien tai varsinaisten testityökalujen avulla)
ei kuulu tämän kurssin varsinaiseen asiaan
- n Tällä kurssilla riittää
  - syötteiden oikeat ja väärät arvot
  - tyypilliset raja-arvot syötteissä (-1,0,1)

Aputulostus

- n printf ("Fnimi: Muuttujan nimi %d \n", muuttuja);
- n Pyritään kartoittamaan ohjelman toimintaa virhetilanteessa.
- n Sijoitetaan tulostuslauseet todennäköisimmän virhekohdan ympärille
- n Usein varsinaista virheenjäljittintä kätevämpi tapa muuttujien arvojen tarkasteluun, kunhan virheen sijainnista on joku käsitys etukäteen

Virheenjäljitin gdb

(gdb) help

List of classes of commands:

aliases -- Aliases of other commands
breakpoints -- Making program stop at certain points
data -- Examining data
files -- Specifying and examining files
internals -- Maintenance commands
obscure -- Obscure features
running -- Running the program
stack -- Examining the stack
status -- Status inquiries
support -- Support facilities
tracepoints -- Tracing of program execution without stopping the program
user-defined -- User-defined commands

n Kaännös optiolla -g

core dump

- n Kaatunut ohjelman tuottaa usein tiedoston, jossa on muistin ja rekisterin tila ohjelman kaatumishetkellä (ns. core dump)
- n Näitä voi tarkastella esim. virheenjäljittimellä, jolloin saattaa olla mahdollista katsella muuttujien arvoja ja/tai selvittää missä käskyssä ohjelma oli kaatuessaan.
- n *Tämän opiskeleminen jää kotitehtäväksi*